

BISERICA și ȘCOLA.

de bisericescă, școlastică, literară și economică.

Eșe odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul abonamentului:

Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl.—cr.
" " jum. an . . . 2 „ 50 „
România și străinătate pe an . . . 7 „ — „
" " „ j. a. 3 „ 50 „

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte
4 fl. și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze la Redac-
țiunea dela

„BISERICA și ȘCOLA“

Iar banii de prenumerațiune la

— „Tipografia diecesană în Arad.“ —

Rugăm pe onorați abonați a caror abo-
namente au expirat cu finele lui Iunie, să bi-
nescă a-le renoi, asemenea rugăm și pe abo-
nați în restanță cu prețul jurnalului pe se-
ptembrie trecut, ca să-și achiteze datoriile lor,
mai curând la Administrațiunea tipogra-
diecesane.

Redacțiunea.

cuvișului Archimandritu alu S. Monastiri
Bosiu-Bodrogu, prea onorabilor protopresvi-
torilor preoti și invetiatori, și întregu
școlii noastre cleru și poporu din dieces'a Ara-
dului: daru și îndurare dela Dumnedieu Tatăl
Domnului nostru Isusu Christosu, și dela Noi
binecuvântare archierescă.

Fîndu de comunu cunoscutu, că numai lu-
mii și cultur'a morala religioasă înaltă
omni la adeverat'a demnitate, și-lu conduce la
și fericire: nisuint'a noastră principala a
și trebuie se fie pururea: a face că popo-
lul nostru se atinga cât mai bine acea lu-
mii și cultura morala religioasă, și asia se
trebuie tînta pusa omului de catra Dumne-
dieu bunastarea pre acésta lume și ferici-
te pre cealalta. Tient'a suprema a omului.

Spre scopulu acest'a ni-am întorsu ingrigi-
rența noastră, — mai nainte de tôte — asupra insti-
tutului nostru pedagogicu-teologicu de aici din
Arad, din care institutu iesu preotii și invetia-
tori nostri, că totu atâta apostoli pentru lumi-
narea poporului și conducerea lui spre tînt'a
marii și frumoșă. Ne-am nisuitu și ne ni-
măm a face din acestu institutu, — în tôte pri-
vilegiile, — ceea ce trebuie se fie: unu adeveratu
centru de lumina și cultura pentru poporulu
nostru.

Inse în decursulu timpului am observatu, ca
pre langa tôte silintiele noastre, acestu institutu
nu este în stare a coresponde în recerut'a me-
sura, a dá adeca poporului nostru acelu numeru
de preoti și invetiatori de care este neapérata
trebuintia, — și acésta mai multu din cauza, ca
o mare parte a filor poporului nostru în urm'a
cheltuielilor și altor lipse și greotati ce în-
timpina, nu vinu destulu de numerosi la institutu,
și chiar dintre cei ce vinu, fôrte multi nu se
potu sustiené cu spesele parintilor, alții érași
neaflandu totudéun'a quartire bune și corespon-
dientore, usioru retacescu și se strica, și devinu
perduti: Ne-am resolutu a infintia unu semi-
nariu séu alumneu mai mare, adeca: unu insti-
tutu de întretienere și crescere morala prac-
tica, în care se se adapostésca, se se inquarte-
reze și se se provéda cu vîptu și celelalte
trebuintiöse, și se se reguleze în purtarea lor
toti tinerii, cari vinu la acelu institutu și mai
alesu cei seraci, dar buni, cei fara de parinti,
séu fara de mijloce.

Totu omulu cu simtire și cugetare buna și
pôte închipui ce hînetate mare, ce folosu mare
și placutu lui Dumnedieu, pôte și are se aduca
unul atare Institutu bisericeii noastre, neamului nos-
tru, și — putemu dice, — fiecarui adeveratu fiu
alu poporului nostru.

Deci simtiendu noi din di în di totu mai
multu trebuintia, și dorindu fôrte infintierea cât
mai curenda a acelu seminariu, am cautatu și
unul locu acomodat spre acésta, pre care l'am
și aflatu în strad'a Sina, tare aprópe de bise-
ric'a noastră catedrala, într'unu intravilanu alu
Escelentiei Sale, Dómnei veduve baronese de
Sina din Vien'a, carei'a descoperindu-i noi
lips'a ce avemu, ilustr'a și cucernic'a Dómna,
miscata de interesulu ce-lu pôrta pentru totu ce
este bunu și folositoriu poporului, dar mai alesu
pentru causele santei noastre bisericeii, ni-a daruitu

acelu locu, destinându-l expresu pentru înființarea unui seminaru, éra sinodulu nostru eparchialu de estimpu primindu acelu locu spre acelu scopu, a vótatu cea mai adéncă multiamita maritimósei daruitóre, apretindu scopulu celu mare ce urmárim. Observámu inse, cá pre acelu locu, — cu timpulu, — se va mai poté cladi, — precum sperámu, — cu ajutoriulu lui Dumnedieu, si alu ómeniloru însufletiti de credinț'a in Dumnedieu, inca si alta institutu superioru de cultura.

De si este o grea problema pentru noi, — ceea ce ni-am propusu, — totusi cercetámu noi cum si-au ridicatu asemenea seminarie alte natiuni si confessiuni, si aflámu cá mai pretutindéna asemenea întreprinderi s'au inceputu cu multa credinț'a in Dumnedieu si in ómenii cei alesii si binecúventati ai lui, prin colecte, dar cu fórté pucine mijlóce materiali, ni-am disu: pentru ce se nu potém si se nu încercámu a face si noi asemenea? si asia ne-am decisu a pásii si noi pe aceiasi cale.

Astfelu iubitoru, s'a nascutu acestu planu alu nostru, planulu de a întreprinde si noi o colecta in dieces'a nóst'ra, pentru cládirea si întreținerea unui seminaru, si am aflátu cu cale a tramite in unele parti chiar si pre unii dintre clericii si preparandii institutulu nostru pedagogic-teologicu, de o parte cá se dee preotiloru mana de ajutoriu la colecta, éra de alta parte pentru cá din propria loru esperiintia se spuna si se faca marturia despre lipsa cea mare, ce toti o simțiescu de unu institutu seminarialu, cum lu-descrierámu mai susu.

Când aducému acestea la cunoscinț'a tuturor aloru nostri, poffim si rogámu pre toti, începédu dela parintii protopresviteri, pana la preoti, invetiatori, epitropi si toti intelingentii poporulu, se ne spriginésca in nisuinti'a nóst'ra cu ofertele loru, cum si se lumineze unulu fiecárele, — la rendulu seu, — pre poporu asupra însemnatati invetiamentulu si a culturai morale religióse, áretánu-i la întielesu, cu date din istori'a si din viét'i'a practica, cum a seracitu, cum a decádintu, si in urma cum s'a stinsu chiar, popórele cari n'au avutu cine se le lumineze, séu n'au ascultatu de luminatorii loru; si de alta parte cum s'au ridicatu si au progresatu in bunastare si fericire popórele, cari gasindú-si pre luminatorii si conducetorii loru, li-au urmatu sfatulu, au adusu une-ori chiar sacrificii grele, si-au întemeiatu asemenea institute.

Dupa aceea se indemne pre fiecárele cá se contribué dupa putintia, începédu dela comunele bisericéscii cele mai cu stare, pana la singuraticii poporeni mai cu stare, cu cât voru poté si voru binevoí, spre a ni face posibila realiasarea acelu seminaru de care vorbim.

Dupa ce astfelu veti lumina pre poporu veti mai adaoge, cum bunulu Dumnedieu ne-a încúventatu si estimpu cu unu anu roditoriu, poffim si rugámu pre fiecárele protopresviteru, protoparochialu, invetiatoriu, epitropu si intelingente, se premeie pre poporulu cu esemplu bunu, oferindú mai arde unulu fiecárele dintre densii, sum'a cu care iesce a contribué, apoi îndemnádu si pre la asemenea oferte. Preste acésti'a poffim preotii nostri din comunele nóst're cele mai cu stare, se faca a-se intrunú comitetele si sinodale parochiali in siedintia-est'raordinaria, si se ruiésca a-se vótá si din partea loru, adéca comuneloru, — ce se va poté, la înființarea seminarulu diecesanu.

Deasemenea poffim si rogámu pre parochialii nostri, ca cunoscédu densii bine pre crestini nostri cei cu stare binecúventati de Dumnedieu, se umble pe la casele loru, éra pe unde ar ájunge tinerii trimisii noi, se-i insotiésca pre acestia pe la casele loru poporeni, pe la cari li se va recomená merge pentru colectare.

Ofertele potu fi atât in bani, cât si in naturalii, adéca produse de campu se potu dá ori indata, ori mai tardiu dupa ceeá, in totu casulu inse tóte se voru insera în cól'a de colecta, provédútu cu subscrierile de ceeá éra pentru controla tóte contribuiri se publicá si in fóii'a diecesana, apoi se va dá a atát veneratulu Consistoriu, cât si veneratulu sinodu eparchialu, áretánu-se dupa numele, si in casuri însemnate chiar persónele familieloru, cu sumele ce s'au colectatu dela care, deasemenea si fetiele, adéca: protoparochialii, preotii, invetiatorii, epitropii séu intelingentii, prin cari s'au colectatu.

Colectele acestea se voru incepe dela Augustu a. c. incolo, si se voru continuá impregiurari pana in Septemvru a. c. éra sórea nóst'ra acésti'a se va publicá in bisericeloru eparchiei cand va aflá de bine preotimea dupa impregiurarile locali, in totu casulu înainte de întreprinderea colectei, apoi restele colectei se voru înainte încóce pana la lui septemvru a. c.

In acele parochii unde voru ájunge tantii nostri, preotulu i-va recomená poporu cá pre tineri din institutu nostru, trimisii de partea nóst'ra pentru colectare; éra in parochii unde n'ar poté ájunge acci colectanti pana la Augustu st. v. anulu curinte, acolo se întreprindea colect'a însusi preotulu loculu, séu unde mai multi preoti, fiecárele in parochi'a sa.

Daruitorii si binefacetorii cei de fructu acésta întreprindere mare si folositóre, voru considerati pururea cá ctitori binefacetori a

noștre biserici, și nu vomu lipsi a face dispozițiile de lipsa, că aceia, în frunte cu marea biserică și întemeietorea preagratiós'a baronésa de Ardeal se fie pentru toti timpii cuprinsi în pregratiunile bisericeii noastre.

Dupa aceste implorandu și la acésta întredere mantuitoře, că la tóte lucrările noastre, honorulu și binecuventarea lui Dumnedieu, carele spriginitoriulu tuturoru celoru bune și folositoare, și impartasindu-Ve tuturoru binecuventarea noastră archierésca, am remasu

Aradu, 20. Iulie, 1883. *)

Alu Vostru tuturoru

de totu binele voitoriu :

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

Episcopulu și starea actuală a Bisericeii ortodoxe în Regatul României.

de
Episcopulu Melechisedeou.

(Continuare).

Pe când în principatele române biserica ortodoxă prospera și era apărută și garantată de orice printrire papistă, pe la finele veacului 17-lea Români în Ardelu erau în pericolul de a părăsi totu ortodoxia și a trece la biserica Romei. Ei fusese foarte prezentati de principii și Sașii luterani calvinii ai Ardealului, cari voia a-i aduce la Protestantism.

Dupa ce Ardealulu a trecut sub guvernul casei Habsburgice, și protectore a catolicismului, Iesuii dobândind iarasi putere în Ardeal și Ungaria au planul de a se făgădui Românilor drepturi egale, politice și bisericesci, cu cele-lalte națiuni, dacă vor trece la biserica catolică. Și spre a-i ademeni mai bine le-au făgăduit a-și păstra legile și credințele lor bisericesci nestrămutate; ci se recunoască mai că 1) Papa este autoritatea cea mai mare în biserică; 2) că este după mórte unu loc purgator, 3) liturgia se póte face și cu pâne azimă, 4) că duchul purcede de la Tatăl și de la Fiul. O sémă din totu cu Episcopulu lor în frunte, în dorința de a-și dobândăți pozițiunea materială, au acceptat unia spusă. Acésta veste a stîrnit mari frământări între Români ortodoxi, atât în Transilvania, cât și în principatele Române.

Din România s'a dus în Transilvania Patriarhul de Ierusalim Dosoteiu, care se afla în Muntenia, și a adunat o armată mai multu călugări Români ca să încurajeze pe Români ortodoxi, de a nu se lăsa să cază în mâinile Iezuiților. Istoriceul german Schröck aminteste de unu din acești predicatori ai ortodoxiei, și spune că umbla prin comune din casă în casă, și se ruga și plângea îndemnând pe Români, ca să nu părăsescă biserica lor cea adevărată, lua copiii brațele sale, îi săruta și jălea cu amar perderea sufletelor lor; însă toți acești predicatori ai ortodoxiei, împreună cu patriarhul Dosoteiu, fură denunțati de Iesuiți la Viena, și alungați din țară prin forție. Cu tóte aceste rezistența poporului ortodox

*) În urmarea dispozițiunei Pr. S. S. D. Episcopii diecesanilor am pus această carte circulară cu ortografia întrebuintată în canonică consistorială. Red. ...

a fost mare, și s'au iscat tur burări lăuntrice amenințătoare. Au întervenit la curtea austriacă și Domniul României în favorea ortodoxiei din Ardeal, și așa Iesuiții au fost siliți a se mulțami deocamdată numai cu o mică parte dintre Români, cari au trecut la unie. Dar și acestia fură dați sub conducerea Iesuiților, cari fórte puține din cele promise, și fórte cu încetul le-au conces, pentru că se pótă treptat a-i catolici mai mult.

Acest eveniment a des teptat și imputernicit mai mult teama și antipatia Românilor ortodoxi cătră Biserica apusului. La acésta a contribuit nu puțin și publicarea în limba română a celor mai însemnate opere polemice ale Bisericeii Răsăritului, traduse și publicate în limba română de Archiepiscopulu Moldovei și ai Munteniei. Prin ele tot mai mult s'a dezvoltat devotamentul Românilor cătră Biserica lor națională și ferirea de papismul Bisericeii romane.

Am pomenit în urmă despre tendința Iesuiților poloni de a se stabili cu activitatea lor misionară, religioasă și politică, în Moldova. — Din o inscripție mormentală găsită la Biserica catolică din Cotnariu, se vede că iesuiții erau acolo stabiliți pe la anul 1654. În acea inscripțiune se spune că a reposat acolo unu Iesuit Andreas „in societate Iesu memorabilis,” (Willibald Stefan Teutschländer, în Geschichte der Evangelischen Kirche-gemeinde. Bucarest. 1869 Seite 7.

Deși nu se cunosc urme, că ei ar fi isbutit în propagarea catolicismului între Români; totuși documentele istorice ale țerei ne arată că pe la începutul veacului 18-lea în Moldova esista încă misiunea Iesuitică, care avea două schituri, unul cel principal în Iași, numit *reședința misiunei*; altul în Cotnariu.

Acel din Iași era pe locul unde este acum Biserica catolică, și de la acei Iesuiți, chiar strada care merge pe lângă Mitropolie spre Bachluiu, multă vreme s'a numit „ulița Iesuiților.” Aceste misiuni, precum se vede dintr'o danie a unui Polon din Moldova, erau înființate „spre învățătura legii sfinte catolicesci.” Aceste schituri posedau și ore-care averi imobiliare, dăruite lor de Poloni petrecători în slujbele țerei, între care se pomenesc două pisări leșeci: Georgie Frâncul Xaverie Stracovseki și Georgie Kosnarski ¹⁾ și alți catolici și catolice. Se amintesc de unu egumen Iesuit de la Cotnariu — Francisce Tomanovici, de superiorii de la reședința din Iași: Stanislau Sciennicki, Martin Kernoginski.

Pe anul 1748 era superior la Iași Iesuitul Pater Matheiu (Uricar: T. V-lea P. 403—418). — Cu timpul schitul Iesuiților de la Cotnariu s'a desființat și averea lui a trecut la reședința din Iași.

Lequien ne spune că în anul 1740 titlu de „Bacoviensis” îl purta unu episcop catolic numit Damaschin Liubinieski din ordinul Dominicanilor (Chron. Rom. Sinc. T. I. p. 340).

Domnul Ioan Mavrocordat în anul 1746 prin chrisovul său întăresce scințele ce avea biserica catolică din Iași (Uric. T. V. p. 430).

Dintr'un chrisov alu Domnului Grigorie Ghica din anul 1748 se vede că monastirea catolică de la Bacău, unde se adăpostia episcopul visitor, ce purta titlul de Bacoviensis, se surpase de apa Bistriței, și episcopul Bacovian ședea în Polonia; că în

1) Acești pisări leșeci erau secretarii Domnilor pentru corespondența politică cu Polonia. Ei se bucurau de multă încredere, erau bine tratați și bine dăruți de Domni. Ei tot-o dată erau ucenici ai Iesuiților, devotați lor și protectori ai lor la Domnie.

acest an a venit un episcop catolic anume Stanislau Ezerski cu titlul de „alū Bacăului.” ca se viziteze turma sa și voia să se așeze în țară, pentru care a cerut voie și scutela de la Domnie, ca să pôtă a și aduce poslușnicii ômeni streini, pe cari să-i așeze la satul Episcopiei, la Trebeș ce este la târgul Bacăului. Domnul l-a împlinit numai cererea pentru poslușnicii. (Uricar. T. V. p. 418).

Tot în acest an Domnul Ghica dăruiesce Bisericii ungurești din Iași niște vii ce le confiscase Domnia la un spiteriu, care se hainise și se dusese cu Moscalii. În chrisov se pomenesc numai de preoți ungurești, cari să se folosescă de aceste vii, iară nu de episcop (Ibid. p. 420). Apoi prin alt chrisov din aceași an scutesce pe preoții ungurești de la biserica din Iași de dările pe via lor de la Copou: le mai chărăzesce și alte scutele, pentru ca să se pôtă hrăni și chivernisi (Ibid. p. 422).

Iesuiții nu puteau suferi autoritatea episcopală, căci ei aveau ale lor privilegii; ei nu recunoscău altă autoritate de cât a capitaniilor ordinului lor. Episcopii aparțineau la diferite ordine, care nu țineau tot-dea-una sêmă de sistemul și regulile Iesuiților. De acea Iesuiții au fost în neconținute lupte cu episcopatul catolic, până ce în fine, sub Papa Piū IX-lea au ajuns a supune lor tot episcopatul catolic și tôte ordinele monachale. Acesta ne esplică cauza pentru ce în epoca misiunii Iesuiților arareori se vedeau episcopi visitatori în Moldova. În anul 1750 se vede că a urmat o prefacere în organizarea misiunii Papiste din Moldova: i s'a rânduit de din afară un prefect din alt ordin pre carele Iesuiții nu voiau a-lu recunosece nici a i se supune.

Acest prefect, se cheama Climent Landet, și era împuternicit ca epitrop general „peste tôte cei ce sunt în țară sub ascultarea bisericii Apusului.” Acesta s'a jeluț Domnului Constantin Racoviță, că Iesuiții „ce sunt tot de o unire, de ritul lor, stau cu împotrivire și nu se supun, nici vor să asculte la ce ar fi porunca epitropului după obiceiul vechiū; și din cărțile Domnesci anterioare se vede, că epitropii sau prefectii rânduiți în țară de biserica apusului au fost capi și stăpânitori peste cei de legea lor. Domnul a hotărât prin crisoș, ca prefectul Climent Landet să fie purtător de grijă și stăpânitor peste tôte cei ce sunt de biserica Apusului, atât Iesuiții, cât și tôte alții de ritul lor; iară pe cei neascultători prefectul să aibă ai canonisi după vina lor. Tot-o-dată se poruncesce ispravnicilor și marelui Agă, ca să dea prefectului tot ajutoriul ce va cere contra celor nesupuși și neascultători. De asemenea să împuternicesce a judeca pricinile de căsătorie ale catolicilor, și poruncesce globnicilor și deșugubinarilor țerei a nu se amesteca în ast-fel de judecări ale lor ci a le lăsa pe sêma prefectului. (Uric. t. V. p. 423—425).

Trebuie să admitem, că acum Polonia, unde era puterea cea mare a Iesuiților, fiind în decăderea prin intrigile lor de tot felul, și prin amestecul puterilor vecine, devenise în cădere și misiunea lor din Moldova și a trecut de la ei iarăși la ordinul Minorităților. Despre acesta ne asigură Andreas Volf, un Sasu din Transilvania, care a trăit în Moldova ca medic în jumătatea de pe urmă a vécului 18-lea și a scris în limba germană o carte statistică și istorică despre Moldova. El ne spune că misionarii din timpul lui, pre câți l-a cunoscut, erau din ordinul Minorităților și de națiune italieni. — Noi vom cita mai pe urmă

relațiunea lui Volf despre catolicii din Moldova (Theil. Seite 167).

Dacă ne întrebăm: ce rezultate a produs acum misiunea Iesuitică, și alți misionari în România respunsul este ușor: ei s'au mărginit în luptele contra Protestantismului și apărarea credințelor de eresiele luterane și calvine, și în izolarea satelor catolice de a se contopi cu biserica și națiunea română. Cum că mulți Sași și Unguri primise la ceput Protestantismul și devenise Husiți, Luterani și Calvinii, despre acesta avem multe urme în gândurile noastre. Așa Volf ne spune că la satul Bănești sunt înscrisiuni mormentale, care se potrivește cu credințele de confesiunea luterană. Deasemenea elu în o biserică de la Cotnariu forme de biserică luterană, și spune că ea a fost zidită de calvinii de Despot Vodă din Transilvania și așezați acolo (Theil. Seite 168. 169). Letopisețul țerei încă ne spune că în veacul 17-lea esistau în Cotnariu două biserici una a *Papistărilor*, care era stricată, și alta mare a *Sașilor* (Letop. T. I. Apend. p. 67). Deasemenea de Unguri Husiți așezați în orașele Huși și Râmnic s'au convertit la catolicism pe la finele veacului 18-lea (Cronic. Roman. Part. I. p. 18).

În o epistolă a Papei Eugeniu IV-lea din anul 1444 către vicariul său și către Franciscanii se spune că în Moldova nu numai schismaticii molipsesc, ci și poporul ce se înturnase în sânul bisericii, dar de timp și ciurma cea neagră a eresiei husite, care se bătea și în mijlocul Securilor, se lătesce spre cea mare vătămare a bisericii. O altă dovadă că în Unguri din Moldova străbătuse husitismul este în Cod de Evanghelie, tradus în limba Ungară și în târgul Trotus din Moldova în anul 1466 de un Ungur Georg Nemeti, fiul lui Emeric Hensel, care reile astăzi este în posesiunea Academiei de Științe din Pesta (Hunfalvy. Die Rumänen. Seit. 128). Că Protestantii au fost persecutați de misionarii catolici în România, și mai cu seamă de puterile husiți, se pôte încheia și de a colo, că Luteranii, pe la finele vécului 18-lea sub principele Grigorie Ghica, atât în Moldova cât și în Muntenia, au bândit învoire a-și face capele pentru cultul lor (car. t. IV-lea p. 170—176. Teutschländer. p. 16 II Theil. Seite 184), și apoi bisericii în Iași și București.

Se revenim acum la Climent Landet prefectul misiunii catolice din Iași.

Este de însemnat, că atribuțiunile ce se de acestui prefect sunt atribuțiunile episcopale. Dar pe ce ore el nu se numesce episcop ci *prefect* și *episcop* al bisericii apusene? Se vede, că era o pedecă, tică, care oprea de a funcționa în România public Episcop catolic, ci numai în taină.

De acea în tot restul veacului 18-lea documentele noastre nu mai menționează de episcop catolic numai de *prefector*, pre care unele documente în mesc „preotul prefector.” Documentele noastre mai parte amintesc numai de preoți catolici, și de biserică catolică din Iași. Aceste documente sunt multe până la 1823, de la tôte Domniile cari tôte resce scutirile și privilegiiile clerului catolic și bisericii catolice din Iași. Vom aminti aici câteva ele. Tot-odată observăm, că în a. 1772 Regatul nostru s'a desființat și cu densus a cădut și puterea suitorilor din Polonia și amestecul lor în România, s'a cotorosit de densus până în zilele noastre.

precum vom vedea mai departe, Papa Piu al IX-lea din nou a trimis misiuni iesuite în Bucuresci și în Iași.

Andreas Volf ne dă ore-care detalieri despre catolicii din Moldova la finele veacului 18-lea. „Cât de mare ar fi numărul bisericilor catolice din Moldova, dice el, după mórtea cinstitului prefect Mauro, n'am putat se afla cu siguranță; numai atâta mi s'a făcut cunoscut ¹⁾, că în a. 1796, în totă țară se aflau 13 parohie, că fie-care din ele, pentru întreținerea clerului și a edificelor bisericesci, avea în stăpânire fonduri proprii în vii, fânațe și pământuri cultivabile. Numele localităților în care se află aceste parohii sunt: 1. Iași, 2. Huși, 3. Iarovanu (?) 4. Valea Săcă, 5. Fărăonii, 6. Săbăonii, 7. Hălăucescii, 8. Roșcătău, 9. Iacobestii, 10. Judenii, 11. Rechitenii, 12. Călugăra, 13. Grozestii. Toți parohii, dice Volf, precum ei am avut ocaziune să-i cunosc, sunt din onorabilul ordin al Minoritilor, toți de origină Italiană și toți o înfățișare onorabilă, atât prin costumul tagmailor lor, cât și prin purtarea barbei lungi. În Iași reșade pater prefectul, care are o frumoasă biserică încununată cu zid, al căreia turn a ars înainte cu câțiva ani, și încă nu s'a rezidit.“ (I Theil. 166—167).

În anul 1777, Domnul Grigorie Ghica, după cererea prefecturului și a altor preoți de la Biserica catolică din Iași, hotărăse prin Chrisov drepturile ce aveau acești preoți mai dinainte, anume: 1) preotul prefector se aibă voie a judeca pricinele legii bisericesci, ce vor fi între toți locuitorii catolici, câți se vor afla aici în Moldova neoprit de cătră nimeni. 2) Scutesce de vădrărit viile bisericeii catolice din Iași, de asemenea le scutesce o crășmă din Iași, de dările ce au pe alte crășme. 3) Scutesce din dări cătră ștat patru poslușnici, omeni străini, ce ar avea biserică catolică în serviciul ei. 4) Se scutesce câte o slugă dintre streini, ce ar avea preoții catolici din totă țară, precum și câte un dascal pentru serviciul bisericesc. (Uricar. tom. V. p. 425).

Domnul Alexandru Mavrocordat, prin crisovul său din anul 1784, întărește prefecturului și preoților drepturile lor de scuteală ce aveau de la alți Domni. Reproducem introducerea acestui chrisov, în care se vede pe de o parte toleranța română, pe de alta datorile clerului catolic cătră țereii.

„Datorie având luminați Domni și oblăduitori, cari, de la Dumneșeu sunt orînduiți stăpânitori și povățuitori de norode, pururea a purta de grijă pentru cei ce se află cu locuința sub oblăduirea sa, și pre toți să-i cuprindă cu ajutorul și Dumneșeasca milă, care acea datorie asemenea păzinduse și de cătră Domnia mea; luat'am aminte și pentru prefectorul bisericeii catolicesci din orașul Iași și alți padre (pateres) de la alte bisericeii catolicesci, câte mai sunt în țara acésta a Moldovei, cari fiind, că din vechi, ca unice omeni streini, au năzuit în țara acésta de au locuit sub oblăduirea Domniei Moldovei, unde si-au aflat apărare, bună odihnă, cu mila și ocrotirea lor, și a trăit până acum în totă liniștea, nesupărați. După cum și Domnia mea aflându-i tot asemenea supuși supt domneșca oblăduire a țereii acésteia ca dintru început, și milostivindu-ne asupra lor, socotit'am ca și pe dênșii să-i ajutăm cu oreși-care ale noastre domneșei mile, cum au avut și de la alți luminați Domni de mai înainte, care și cărți gospod s'au vădut la

mâna lor. Pentru aceea iată dară, ca pe unii ce sunt locuitori în țara acésta, cu supunere supt-a noastră oblăduire, îi miluim cu acésta carte a Domniei mele, prin care hotărîm, ca prefectorul să-și caute după cuviință urmarea trebei sale, *pe cât se cade*, neoprit de nimeni.“ După aceea urmază scutirile: 1) de vădrărit pe viile de la Copoși și de la Miroslava — 14¹/₂ pogone; 2) de desetină — 170 stupi, cu condiție ca să nu primescă în crășma lor vin strein, nici în prisăcile lor stupi streini; căci atunci vor perde mila Domneșcă; 3) După cele-lalte scutiri arătate în chrisovul lui Grigorie Ghica chărăzesce bisericeii catolice din Iași milă de la vama domneșcă — una oca unt-de-lemn pe lună. Apoi închee cu aceste cuvinte: „Însă și Padreii să se porțe cu totă cuviințioasă orînduială, precum se cade.“ (Uricar. t. V. p. 427—430).

Domnul Scarlat Alexandru în adoua domnie, la anul 1813, din nou întărește prin chrisov jurisdicțiunea prefecturului bisericeii catolice, ca se pótă judeca toate pricinele atingătoare de lege între catolici, după datina veche, și scutirile acordate bisericeii catolice din Iași, cu adăogire de altele noi: a) scutirea de goștină a una mie de oi; b) de vădrărit — a 13 pogone de vie la Bacău; c) de desetină — a o mie de stupi și rămători; d) pe lângă crășma din Iași, se mai scutesce una în Bacău — a bisericeii catolice de acolo; e) scutirea a 34 omeni streini, din cari se vor întrebuința și în serviciul bisericeii de la cimiterul ce s'a făcut în marginea Iașilor, spre îngroparea morților catolici. (Uric. t. V. p. 434) ²⁾.

Din toate cele vădute până acum se constată, că biserica catolică în România din vechime a fost tolerată, ocrotită de guverne, scutită și miluită, împreună cu clerul ei. Au avut căpiteniele lor spirituale, precum episcopi vizitatori și prefectori cari judecau cauzele religioase și administrau sacramentele lor după rital lor, mărginindu-se numai la credințioșii lor și fără a se atinge de drepturile bisericeii și ale clerului ortodox.

Politica esternă bisericească a Romei și lumescă a Austriei nu s'au mulțămît cu acésta stare de lucruri. Le trebuia agenți mai bine puși, cu mai multă autoritate în țară și cu mai multă influință; le trebuia episcopi permanenți în România, cari făcând serviciu religioase catolicilor, se pótă face și serviciu politicilor esterne. Acésta dorință s'a manifestat mai înainte în Moldova în anul 1815, și a provocat multe lupte și vânzolele politice în țară și afară de țară, care au continuat vre-o doi-spre-dece ani. Vom urmări aici aceste lupte forte instructive pentru biserica națională română, împrejurul căreia se grupau toate forțele țereii, când cerea interesele naționale.

Roma voia a chirotoni și a trimite în Moldova un episcop stabil cu titlul de *Bacoviă* adică: al Bacăului sau *Bacovanul*. Austria a dat tot concursul său la realizarea acéstei dorințe a Romei, întrebuințând totă arta sa diplomatică atât prin ambasadorul său de la Constantinopole, cât și prin agentul său din țară,

La finele anului 1815, Agentul austriac, prin nota sa a cerut de la Domnul Scarlat Calimach ca să se admită petrecerea în Moldova a unui arhieru latinesc, ce este a se chirotonisi cu titlu de „Bacoviă“ pentru toți creștinii de rital catolic roman din țară. Domnul, la 9 Decemvre, a convocat divanul țereii la

¹⁾ Volf era protestant. De acea misiunarii papali nu voiau a i comunica sciri esacte despre numărul parohiilor și al coreligionarilor lor.

²⁾ Tote documentele Bisericeii catolice și ale clerului ei din Moldova, sunt publicate la finele tomului V-le din Uricarul Dni T. Codrescu.

Mitropolie spre a cerceta această afacere, și a-și da socotința „de s'a obicinuit vre-o dinióră a veni în Moldova un așa arhieru, sau cu asemănare acestuia; și de când a conținut venirea și petrecerea; și prin anafora îndată se însciințeze pre Domnie.”

Divanul, adunându-se imediat, sub președința Mitropolitului Veniamin, a dat Domniei următorul răspuns:

Prea Înălțate Dōmne!

„Prin luminată țidula Înălțimei tale din 9 zile a acestei curgătoare luni Decembrie ni se poruncese, ca adunându-ne la Sfânta Mitropolie, să facem cercetare și socotința în pricina arătării ce s'a făcut Înălțimei tale de către cinstita, K. K. agenție, precum că din partea Austriei este socotința a se chirotonosi, ca să vie în Moldova un arhieru catolicesc cu numire de Bacoviu pentru ce-l lăcuiesc în pământul acesta de legea catolicească, de s'a obicinuit vre-o dinióră a veni în Moldavia un așa arhieru, sau cu asemănare acestuia; și de când a conținut venirea, și pentru ce și se însciințăm; spre împlinirea luminatei porunci, ne-am adunat la Sfânta Mitropolie, și cu mare luare aminte stând a socoti, și a cerceta toate cele mai vechi letopisețe și vechi sciințe în pricina acestui răspuns ce ni se cere, nu lipsim prin această de mai jos coprindere a însciința pre Înălțimea ta.

În letopisețele ce se află aicea, arătătoare de întâmplările acestui pământ, cum și în cele mai vechi chrisōve, care sunt asupra părții bisericesci (fiind unele aprōpe de două sute de ani) n'am aflat să fi fost vre-o dată vre-un arhieru catolic, cu numire de vre-unu fiout, sau cu strein name, statornicit în pământul acesta, și nici de la părinții și strămoșii nostri n'am auzit că s'ar fi întâmplat vre-o dată arhieru de altă religie statornicit aicea. Dară de ar și dice catolicii, că ar fi avut episcop catolicesc la Bacău, însă găsim în chronograful țerei, că într'această vreme, domnind cu adoua domnie Aron Vodă, rânduit de prea puternica Pōrtă; craiul de Ardeal Batori Sigismund trimițend oști, tâlhărește l'au rădicat pre numitul Domn, și ducându-lu la Ardeal l'au tăiat, puind în locu-i pe Răzvan Vodă, om al sēu, care nici în catalogul Domnilor nu este trecut (Răzvan a adus cu sine în țară și un episcop catolic). După această craiul leșesc, după rugămintea a câți-va boeri pământeni, ce erau fugiți acolo de tirănia ce urma aicea, au rânduit Domn pe Ieremia Movilă Vodă, din nēmul boerilor moldoveni, pe care trimițendu-lu cu oști leșești, l'au aședat în scaun, și au omorit pe cel rânduit de craiul Ardealului. Pe care Domn l'au primit și prea puternica Pōrtă, și i-au întărit Domnia. (Ieremia a alungat și pe episcopul catolic adus de Răzvan).

Deci neîmplinindu-și scopul craiul Ardealului, au scris cărți către Papa și către împăratul nemțesc, jăluindu-se asupra craiului leșesc, că după ce el cu multe ostenele și resbōie au fost scos pământul Moldaviei de supt stăpânirea turcescă, și nădăjduia a uni pe norod, cu biserica apusului, craiul leșesc, prin punerea Domnului Ieremia Vodă, au supus pe norodul Moldovenesc iarăși la împărăția turcescă, pentru care, pe lângă alte ponosuri ce i-ar fi trimis craiului leșesc, Papa și împăratul nemțesc, l'au depărtat de biserica apusului ca pe unu împiedecător alu a celei biserici. Deci fiind-că într'această vreme găsim în istoria bise-

ricescă, că au fost acea nădejde, că ar fi putut trage pre norodul acesta, au trimis pre acel episcop, și ca Domnul Ieremia Movilă Voevod ca unu pravoslavnic și supus prea puternicilor Pōrți, nici l'au îngăduit să se statornicescă în pământul sēu, pentru că nici încredințare alta nici dintr'o istorie nu avem, că au fost vre-o dinióră cu statornicie în pământul nostru episcop catolicesc nici mai înainte de această epocă, nici după această încōci. Legile și privilegiurile țerei acestora sunt sciute până acum așa. Că într'această pravoslavnică stăpânire numai Mitropolitul și episcopii țerei s'au numit și se numesc până astăzi cu eparchii date și hotărîte din vechime de către stăpânitorii ce au fost din început asupra acestei țări, când s'au pus scaunele acele duhovnicesci în aședământul și rânduiala ce se ved astăzi, cari și acest arhieru, când se fac, după vechiul obicei și după canōnele Sfințelor Sobōre, se aleg de către patriarhul acestei țări, și li se încredințază ocărnuirea pasteriei prin darea păstorescului toiaz, de către obștitorii politicesc, rămăind cu statornicie o cărmăind scaunul și turma ce i este încredințată până la mutarea sa din viață, iar alții din alte nēmuri și religii nu s'au primit a intra supt acest privilegiu întru această stăpânire, și nici însuși arhierii cei de o credință cu noi, cari sunt titulari ¹⁾, după canōnele sfințelor sobōră, nu numai că fără blagoslăvenia Kiriarchului locului nu pōte sēvērși nici o lucrare din cele arhieresci, dar nici a intra în eparchia sa fără a i se da voie, nu este volnic. Și dacă pentru acestia opresc sfințele canōne, cu cât mai vērtoș pe trucei din altă credință. S'au întâmplat în câte-va rânduri a veni arhierii catolicii și arienii ²⁾ (după voia ce li s'au dat de stăpânirea de aici), însă au fost ca niște musafiri, zăbovind numai până au ieșit prăvit cercetările trebuinței legii lor, și iarăși s'au dus la locul, de unde erau veniți, iară statornicii n'au fost nici unul. Pentru această, de vreme ce și canōnele Sfințelor sobōră opresc, și nici s'au pomenit în pământul nostru arhierii de neamuri streine, statornicii cu socotința a totă obștimea: ca niște în adevărați a Sfinței Maicei noastre biserici a Răsăritului, și supuși canōnelor sfințelor sobōră, și vechilor obiceiuri, ce sunt lege în pământul nostru, arătăm că nu pōte fi primit. 1815. Dekem.

Subscriși: Veniamin Mitropolit Moldovei. Gerasim Episcop Romanului. Meletie Episcop Hușilor. Costache Ghica Lugof. Iordachi Canta Iogofet. Constantin Bălogof. (Va urma)

„Maica bună”

* Societate pentru ajutorarea școlărilor sēraci.

Noi subscriși școlari din școla primară confesională română gr. or. și respective din classa mare de băeți — din comuna Lipova — la anul Domnului 1883 luna Ianuariu în 30, sub conducerea înv. țătorului nostru Ioan Tuducescu, ne-am constituit în societate, care dorim să se reguleze prin aceste statute, și o numim așa:

§. 1. „Maica bună.” Societate pentru ajutorarea școlărilor sēraci.

Scopul Societății.

§. 2. Scopul societății este cel cuprins în §. 1. adecă: „ajutorarea școlărilor sēraci” cari vor umbla în classa mare de băeți din comuna Lipova.

1) Adecă fără eparchii. — 2) Armeni.

Membrii societății.

§. 3. Membrii societății sunt contribuenți și onorari.

§. 4. Membru contribuent este totu școlarul, care cercetează classa mare de băeți din comuna Lipova.

§. 5. Membrii onorari vor fi persoane, cari voru arăta cătră acesta societate — înalta loră bunăvoință și o voru sprijini cu considerabile ajutore morale ori materiale.

Mijlocele societății și administrarea.

§. 6. Societatea acesta se basază și întemeiează pre aceste mijloce:

- venitele de la înmormântări;
- venitele de la părăstase;
- venitele de la patroni;
- venitele de la cununii, adecă: totu școlarul, de câte ori se îmbracă la mortu, la părăstasă la patronu, și la cununie, contribue la fondulu societății

cr. adecă: unu cruceriu, v. a. din venitulă sēu.

§. 7. Contribuirile aceste le adună unu „colectoru“ alesu de membrii contribuenți, din sinulu loru și le scrie în „diuaru“. — Iar când a ajunsu suma la 1 fl. v. a. o depune în cassa de păstrare a Lipovii — spre fructificare.

§. 8. Libelulu, despre banii depuși în cassa de păstrare, va sta sub îngrijirea și răspunderea învățătorulu clasei mari de băeți.

§. 9. Cu ocașiunea examenulu de încheierea anulu școlasticu „libelulu“ despre averea societății se va presenta comisiunii ce asistă la examen — spre controlare.

§. 10. Pentru crescerea fondulu societății membrii contribuenți se obligă a stringe și aduna: oșe, adrește, potlōge, fieru vechiu, hârtie maculată, ș. a. cari vîndēndu-se, banii se vor adaoge la fondulu societății.

§. 11. Învățătorulu conducătoru ia asupra-si îndatorirea de a oferi spre scopulu societății 4—5 până în 10 altoi în totu anulū; a da producțiuni gimnastice, literare ș. a.; iar la ocașiuni binevenite va întreprinde colecte de bani, recvisite de școlă, cărți vesminte, și alte daruri. Cărțile, recvisitele de scrisu și vesmintele se voru da celoru sēraci în natură.

§. 12. Despre venitele și speșele societății — colectorulu sub conducerea învățătorulu clasei va purta „diuaru“ de venit și speșe; iar Duminecă după „Botezulu Domnulu“ în totu anulū se va face socotă despre starea fondulu, care socotă se va subșterne Comitetulu parochialū, și sinodulu și așa mai departe pe calea sa Venerabilulu Consistoriu spre luare la cunoscință.

§. 13. La darea, adecă împărțirea ajutoreloru învățătorulu conducătoru face propuneru, iar membrii contribuenți votēză; când voturile sunt egali, decide votulu învățătorulu.

Alte orēnduelt.

§. 14. Drepturile și datorințele față de acesta societate se cadu numai școlariloru, cari umblă și pe cât timpū umblă în classa mare de băeți din comuna Lipova. Și lorū li stă în liberă voe a da și vota ajutore sau împărți vesminte, cărți ș. a. și școlariloru în cele lalte classe inferioare.

§. 15. Dacă societatea, fiă din ori ce împrejurări s'ar desființa, averea ei trece la fondulu școlaru om. gr. or. din comuna Lipova, despre ce, se va face cētare Ven. Consist. eparchialū.

§. 16. Statutele aceste voru intra în viētă, du-

pă-ce voru fi aprobate și întărite de cătră Venerabilulu Consistoriu eparchialū din Aradū.

Lipova, în 30. Ianuariu 1883.

Ioan Tuducescu, m. p.
învățătoriu-conducătoru societății.

(Urmēză subsemnătorele eleviloru).

Nr. 1251.

Societatea „Marca bună“ a școlariloru din Lipova prin acesta se aprobă.

Aradū, din ședința consistorială ținută la 20. Maiu 1883.

Ioanū Meșianū, m. p.
Episcopulu Aradulu.

D i v e r s e.

* Unu teribilu cutremuru de pământu a cuprinsu insula Ischia în Italia. Cutremurulū s'a întemplat noștea, din care causă numerosă populațiune a cădu victimă acestei catastrofe. Numērul mortilor se urcă la 5000.

* Concurs pentru cărți didactice. *Monitorul Oficial* din Bucuresci publică condițiunile concursulu pentru operele destinate a compune biblioteca școlilor rurale în România. Iată acele condițiuni: În vederea lipsei absolute de cărți pentru școlile primare rurale, ministerul, aușind pe consiliul permanent al instrucțiunei publice, în mărginile creditulu bugetar de care dispune anul acesta, se va ține concurs pentru lucrarea următoarelor cărți, cari vor alcătui primele volume din biblioteca noastră rurală: 1. Un manual elementar de istoria Românilor, cuprindēnd în resumat starea politică, socială și culturală a Românilor la diferite epoce, până astăzi, pe temeiul documentelor și altor isvoare contemporane, cari se vor indica și analiza deosebit într'un apendice. Scrierea concepută într'un stil limpede și corect, va avea până la 200 pagine de tipar în 8, cicero, cu portrete și alte desemnuri după monumente. 2. Un manual elementar de agricultură cu aplicațiune la economia agricolă și domestică a țerei și noțiuni de comptabilitate. Opera scrisă în stil popular, va cuprinde până la 150 pagine în 8, cicero, avēnd și desemnuri de instrumente, de construcțiuni rurale ect. 3. Un manual elementar de igienă, tratând cu deosebire igiena locnitorulu de la țară. Scrierea va avea până la 120 pagine în 8 cicero, și va fi concepută într'un stil cât se pōte mai popular. 4. O carte de lectură, cuprindēnd noțiuni elementare enciclopedice pentru sătenii, cu desemnuri, etc.; în 300 pagine, 8 cicero. 5. Un manual elementar de agrimensur cu aplicațiune la tōte lucrările agricole, însoțit și de noțiuni de aritmetică aplicată la agricultură, cuprindēnd și sistemul metric. Lucrarea va avea 120 pagini, 8 cicero. 6. Traducerea în românesce a operei lui Cormenin intitulată *Entretiens de village* Pagnerre éditeur, Paris. Traducerea va fi, cât se pōte în stil popular și se va căuta ca opera să se localizeșe luându-se esemplele și faptele din viața poporulu român. 7. Un manual de grădinărie, cuprindēnd noțiuni de cultura pomilor, a legumelor și a viței. Lucrarea va avea 150 pagini în 8 cicero. 8. Un manual elementar de manual de morala practică pentru poporul român. Lucrarea va cuprinde 200 pagini, în 8 cicero. 9. Un manual de economiă vitelor, cuprindēnd înmulțirea, crescerea și întrebuințarea animalelor domestice, precum și mijlocele pentru îmbunătățirea raselor de vite din țară. Lucrarea va cuprinde 200 pag. în 8, avēnd și figuri în test și stampe. Premiile pentru cele mai bune lucrări din cele mai

sus arătate se fixează astfel: a) Pentru istoria Românilor 2,000 lei; b) Pentru traducerea cărții lui Cornelin și tractatul de morală câte 600 lei; c) Iar pentru toate cele altele câte 1,000 lei de fiecare. Operele se vor primi la minister până la 31 Martie 1884. Cărțile se vor tipări cu spesele ministrului și vor fi proprietate a sa. Se acordă însă autorilor câte 1,500 exemplare tipărite din prima edițiune și câte 1,000 exemplare din edițiunile următoare. Fiecare manuscris va avea o devisă, după alegere și va fi însoțit de un plie sigilat, care pe d'asupra va avea însemnată devisă manuscrisului, iar înăuntru numele autorului. Cercetarea codelor tipărite se va face de autor, adoptându-se ortografia academiei. Pentru judecarea elaboratelor ministerul va întocmi din timp comisiuni speciale.

*** Cununa dela Racova.** Cu ocaziunea desvălirei statuei lui *Stefan cel Mare* în Iași, Domna Sultana Lazu din comuna Cursești de pe Valea Racovei, a trimis o frumoasă cunună de stejar, despre care împărtășește următoarea notiță interesantă în „*Curierul Balasau*”: Cununa ce am depus în 5 Iunie la statua eroului *Stefan cel Mare*, e făcută din stejarii codrilor seculari de pe valea Racova care se întind până la cetățuia aflată la apus de Vaslui. — Acești codri au fost marturi la izbânda marelui erou în bătălia din 17 Ianuarie 1475. — Piedestalul cununei l'am tăiat dintr'un stejar gârbovit de vechi și care se află în partea despre răsărit a cetății, pe locul unde după tradiție se adăposti *Stefan* în timpul bătăliei. Cetățuia e încunjurată din vechime încă cu niște șanțuri și posedă o vie ca de 250 ani, acum proprietate a Dnului *Ion Cotăescu*, moșnean din Vaslui. În această vie s'a descoperit o fântână și despre care se dice că ar fi încă din timpul lui *Stefan cel Mare*. Cununa de peste de mine și pe care d. *Nicolae Ionescu* bine a voit a o aminti în discursul Dsale ținut cu ocazia desvălirei statuei se compune din 59 vergi din stejarii amintitei mai sus împodobit cu frunze de ghindă, având în mijloc litera S formată din 49 găoace de ghindă: în lăuntrul lor se află înșeriși anii de domnie ai eroului nostru, 1456—1504. Prin această literă străbate și o săgeată a cărei vîrf e o cremene antică găsită de d. *George C. Sofroni* în condrii seculari de pe valea Racovei, și care din natură are forma unei săgeți. D'asupra cununei se află o coronă făcută din frunze uscate de stejar, având de fiecare parte o iconă lucrată de mine cu măsururi și fir legate în argint. O iconă represintă pe *St. Stefan*, patronul eroului, iar cealaltă pe *Tatăl nostru cereșc*. Coronă lui *Stefan cel Mare* purta asemenea icone. Celelalte amănunte le-ați publicat deja în lista cununelor.

Concursuri.

Nr. 1914.

Unu stipendiu diecesană de 350 fl. v. a. anuală se conferesce aceluși tineru, carele se va rezolve a-se pregati la veri o universitate pentru profesura *teologică* ori *pedagogică* din institutul nostru diecesană.

Recuninții au se dovedescă cumca sunt români gr. or. din această diecesă, gimnasiști absoluți cu testimoniul de maturitate și se arate starea lor materială respective a părinților.

Recursele astfel instruate să se submită aici până în ziua de 10/22. August 1883.

Arad, 16. Iulie 1883.

Ioan Meșianu, m. p.
Episcopul Aradului.

În alumeul „*Zsigand*” din Oradea-mare, fiind 6 locuri vacante, spre deplinirea acestora se escrie concursu cu terminu până la 8/20. August a. c. când se va ține primirea.

Dela recurenți se poftesce: 1) Estrasă de boteză despre acea, că e român gr. or. 2) Testimoniu scolaric de pe anul precedent. 3) Atestat de paupertate subsemnat și de preotul local. 4) Certificat fizical despre vaccinare.

Recursele adresate senatului fundationalu, sunt a-se trimite președintelui *Simeon Bica* protopresbiteru în Oradea mare [Nagyvárad].

Totodată se aduce la cunoscință: că în acestu alumeu se voru primi și 6 tineri studenți ce voru căpeta provisiune întregă pentru plata de 160 fl. pe anul scolasticu.

Oradea-mare, 24. Iunie 6. Iuliu. 1883.

Senatul fundationalu.

Pentru postul de profesor de *agronomie* și *grădinărită* la institutul diecesan de teologie și la cel de pedagogie se deschide prin acesta concursu cu terminu până la 25. August a. c. st. v.

Săliulu este 600 fl. Competinții își voru trimite petițiile cătră „*Consistoriulu diecesană* gr. or. în Caransebeș” și le voru instrua cu următoarele de cuminte: 1) Atestat de boteză 2) Atestat despre studiu gimnasial, reale sau din școla cetățenescă. 3) Atestat despre studiile de agronomie și grădinărită. 4) Atestat despre eventuala praosă în agronomie și în grădinărită.

Caransebeș, din ședința consistorială ținută în 2. Iunie 1883.

Consistoriulu diecesană.

Dupăce în parochia de classa a două *Parohie* în protopresviteratul Lunca, lângă preotul nepotinciosu de acolo s'au încuviințat aplicarea de capelanu temporalu, — spre deplinirea acestui postu capelanicu, din partea acestui Consistoriu, pe baza concludesului luat cu respectivulu comitetu parochialu se escrie concursu pe lângă următoarele emolumente:

1) Usufructulu pământulu parochialu de 36 jugere catrastrale arătoriu și fenățe iară 12 jugere pășune, — în jumetate computat, representă: 280 fl. 2) Competința de biru în bani 20 fl. 3) Venitul ștolare întregu fără de nici o detragere 100 fl. 4) Cortelul închiriat în jumetate prin parochulu nepotinciosu iară în jumetate prin capelanulu alegendū.

Capelanulu alegendū va avé a conduce oficiulu parochialu și a implini toate funcțiunile preoțesce în această comună pentru folosirea beneficiulu susespusu iară după mórtea parochulu nepotinciosu va deveni în folosirea întregulu beneficiu parochialu.

Competinții pentru acestu postu capelanicu va avé a produce calificațiunea prescrișă în §. 15. lit. b. din regulamintulu congresualu, iară recursurulu bine instruate sub terminu de 30 de zile dela întăru publicare a le tramite comisariulu consistorialu *Tomáš Păcala* asesoru consist. și parochu în *Zsáka p. u. B. Ujfalu*.

Oradea-mare, 4/16. Iuliu, 1883.

Consistoriulu eparch. gr. or. oradanu.

Ieroteu Beleşu, m. p. vicariu episcopescu.

La Nr. de față alăturăm unu suplementu de 1/4 colu

Suplementu la „BISERICA și ȘCOLA.” Nr. 30.
Anul VII. — 1883.

Se escrie concursu pe stațiunea învățătorescă gr. din *Saravolla*, Comitatul *Torontal*, cu termin de alegere pe **28 Augustu a. c. st. v.**

Salariul anual. 300 fl. cuartir liber, 2 org. lemne de foc, pentru încăldirea capturilor paie din destulă; 1½ lanțu estravilanu de aratu.

Recurenții au se producă testimoniū despre absolvirea Preparandiei, qualificațiune, și atestatū de moralitate, pre lângă limba maternă, și a Patriei vor fi preferiți cei ce știu nota de cântări, înainte de alegere au a-se presenta în vre-o duminică ori sârbătoare în biserică spre dovedirea desterității în cântare și tipic. Recursele să fie adresate Comitetulu școlariū și anume președintelu *Alexa Matei*.

Saravolla, 8. Iuliū 1883.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu **Dli Mita Dolga**, m. p. prot. inspect. Scolar.

Pentru ocuparea postulu învățătorescu la școla gr. or. din *Tolvadia*, ppresbiteratulū *Ciacovei* se deschide concurs cu termin de alegere până în **28. Aug. a. c. st. v.**

1) Salariul anual în bani gata 166 fl. 2) grâu 24. Hetl. și 60 litre. 3) Pentru conferință 10 fl. 4) Pentru scripturistica 10 fl. 5) 7. stângenii de paie din care are a se încălđi și sala de învățământ. 6) 1¾ jugere de pământ arătorii. 7) Dela fiecare înmormântare la care va fi poftit 20 cr., 6ră decă flū va petra la sânta biserică 40 cr. 8) Cortel liber cu 2 chii și bucătărie.

Petițiile instruate în înțelesul stat. org. adresate Comitetulu parochial din *Tolvadia* să se tramitā oficiulu ppresbiteral rom. gr. ort. în *Ciacova* până la terminulu de mai sus.

Tolvadia, în 12. Iuliū 1883.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu mine: **Paul Miulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. const.

Pentru ocuparea postulu învățătorescu la școla conf. gr. or. rom. din *Foen*, ppresbiteratulū *Ciacovei*, se deschide concurs cu termin de alegere până în **21. Aug. a. c. st. v.**

Salariul anual: 1) In bani gata 200 fl. 2) Pentru conferință 10 fl. 3) Scripturistica 5 fl. 4) 4 orgii lemne foc 40 fl. 5) 55 meți grâu, 6) 2 jugere pământ arătorii, 7) Dela fiecare înmormântare la carea va fi poftit 50 cr. 8) Pentru încăldirea școlei paie câte va ere trebuința 9) cortel liber cu grădină intravilană.

Petițiunile instruate conform statutulu orga:ieii bisericesc, adresate Comitetulu parochial din *Foen*, să se tramitā Oficiulu protopresbiteral rom gr. or. în *Ciacova* până la terminulu de sus.

Foen, în 12. Iuliū 1883.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu: **Paul Miulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. consistorial.

Devenind vācantă stațiunea învățătorescă din *Blazsova*, prin pensionarea învățătorulu *Sava Popescu*, în urmarea ordinăciunei Venerab. Consistoriū din *Caransebeșu*, dto 17. Martie a. c. Nr. 135. S. prin acēsta se escrie concurs, pentru întregirea postulu învățătorescă din comuna *Blazsova* protopresbiteratulū *Jebelulu* cottul *Timișulu*, cu termin până la **6. August a. c.**

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: 130 fl. 20 meți grâu; 20 meți cucuruz; 6 cloftori de lemne din care are a-se încălđi și sala de învățământ; 4 jugere de pământ; 8 fl. pentru conferință; cortelū liberū cu două chilii și grădină de legumi.

Doritorii, cari voiescu a ocupa acest post, au a-și trimate recursele lor, amăsurat statutulu org. bis. adresate **Pré. O. Domn Alesandru Ioanovicu**, protopresbiterū în *Jebel*.

Blazsova, în 29. Iunie 1883.

Comitetulu parochialū.

George Lupșă, m. p.

preotū și președinte de comitetū par.

In conțelegere cu **Prea Onor. Domn Protopresbiterū și inspectorū de școle Alesandru Ioanovicu**.

Se escrie concursu pe stațiunea învățătorescă din *Sânt. Mihaiū rom.* protopresbiteratulū *Timișorei*, cu terminu de alegere pe **7/19. Augustu a. c.**

Emolumintele anualī sunt: 150 fl. 40 meți de grâu 8 orgii de lemne din care are să se încăldescă și școla, 2 jugere de pământ și cuartirū liberū cu grădină întra și estravilană.

Dela recurenți se cere, ca să se prezenteze în vre-o Duminică în s. biserică pentru a-și areta desteritatea în cântare și tipicū, 6ră recursele ajustate conform legii, să se asternă până în **2/14. Augustu a. c.** la adresa dluī inspectorū de școle per *Vinga* în *Szécsány*.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu mine: **Ioșif Grădinariū**, m. p. insp. școle.

Se escrie concursu pentru ocuparea postulu învățătorescu din *Pustinișu*, cott. *Torontalulu*, cu terminu de alegere pe **6/18. Augustu a. c.**

Emolumintele anualī sunt: în bani 105 fl. v. a. și 12 fl. pentru măcinatū, 50 meți de grâu, 100 fonți elisă, 50 fonți sare, 6 chile luminū, 2 orgii de lemne, 8 orgii de paie din care se va încălđi și școla, dela înmormântări 20 cr. și jumătate din venitulū pomăriei.

Recurenții se-și asternă petițiunile ajustate după toate recerințele până la **2/14. Augustu a. c.** către subscrisulū inspectorū de școle per *Vinga* în *Szécsány*.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu mine: **Ioșif Grădinariū**, m. p. inspect.

Se escrie concursu pentru deplinirea vacantei parochii de clasa I. din opidulū *Șiria*, cottu *Aradulu*, ppresbiteratulū *Șiriei* (*Vilagoșulu*) cu termin de alegere pe **15/27. August a. c.**

Emolumintele sunt: 1) una sesiune pământū arătorii. 2) birulū preoțescū dela 200 case și anume: dela cei cu pământū una măsură iar dela jeleri ½ măsură bucate și 3) ștolele îndătinatē dela 200 Nr.

Recurenții sunt avisați recursele lor ajustate conform §. 15. lit. a) a regulamentulu pentru parochii adresate comitetulu parochialū din *Șiria* a-le trimate părintelu protopresbiterū **Giorgiū Popovicu**, în *Menes* per *Gyorok*, până în **10/22. August a. c.** cele întrate mai târziu nu se vor lua în considerare; și a-se presenta în vre-o duminică seū sârbătoare în biserică din *Șiria*, spre a-și arăta desteritatea în oratoriă și cântū.

Șiria, la **10/22. Iuliū 1883.**

Comitetulu parochialū.

Cu scirea mea: **Giorgiū Popovicu**, m. p. protopresbiterū.

Pe baza ordinațiunei Ven. Consist. alu Aradului de dto 28. Maiu a. c. Nr. ad 557 din 1883, se escrie concursu pentru îndeplinirea vacantei parochiei de clasa II din comuna *Minișu*; comitatul Aradului, protopresviteratul Șirief (Világos) cu termin de alegere pre 14/26. August a. c.

Emolumintele sunt: 1. Ună pătrariu sesiune pământu arătoriu, 2. în biru preoțesc: a) dela fiesce care proprietariu de $\frac{1}{3}$ sesiune pământu una măsură de grâu, b) dela fiesce care proprietariu de casă câte una măsură cucuruză sfărmată, c) dela jeleriu 50 cr. v. a. 3. în arinda alorū 6 jugere competență de pașune câte 2 fl. v. a. și în fine; 4. Ștótele usuate dela 280 numere.

Recurenții sunt avisați recursele lorū ajustate conform ș. 15. lit. b. alu regulamentulu pentru parochii adresate comitetulu parochialu din *Minișu* — ale trimite părintelu protopopu Giorgiu Popovicu în Ménes per Gyrok, până la terminulu de 5/17. August inclusive, și a-se presenta în vre-o Duminecă seú serbatóre în biserica din *Minișu* pentru a-și arăta desteritatea în oratorie și cantu.

Minișu, la 5/17. Iulie 1883.

Comitetulu parochialu.

In conțelegere cu Protopopulu tractualu.

Din lipsa recurenților neputendu-se face alegerea de preot pentru deplinirea parochiei vacante de clasa a III-a din comuna *Căpet*, prot. *Jebelulu*, se escrie concurs nou cu termin până în 15. Aug. st. v.

Emolumintele sunt: 41 jugere pământu arătoriu de clasa II și a III-a și 4 jugere de fenu cu stola usuată dela 107 case cu 508 de suflete.

Doritorii de a ocupa parochia acésta aú a-și trimite recursurile sale instruate conform stat. org. bis. și Regulamentulu pentru parochii părintelu protop. *Alesandru Ioanovicu* în *Jebel* până la indicatul termin.

Dela recurenți se recere a-se presenta în vre-o Dumineca sau serbatóre în s. biserică din locu spre a-și arăta desteritatea în cantu și cele pastorale.

Căpet, în 29. Iunie 1883.

Comitetulu parochialu.

In conțelegere cu protop. Dist.

Conform ordinațiunei V. Consist. diecesan alu *Caransebeșulu* dto 9. Maiu a. c. Nr. 282. S. se escrie concurs pentru postul de învățatoriu la școla confes. gr. or. rom. din comuna *Căpet*, în protopresviteratul *Jebelulu* cu terminulu de concurare până în 15. August a. c. st. v.

Emolumintele sunt: 100 fl. în bani, 12 meți de grâu, 12 meți cucuruză, 6 orgii de lemne din care are a-se încălzi și școla, 2 jugere de livadă, 6 fl. pentru curățirea școlei, 6 fl. pentru conferințele învățatoresci, $\frac{1}{2}$ jugerū de grădină estravilanu, dela fiecare înmormentare unde va fi poftitu 20 cr. și cuartirū liber cu $\frac{1}{2}$ jugerū de grădină pentru legumi.

Doritorii de a ocupa acéstu postu sunt avisați a-și trimite recursele sale bine instruate conform stat. org. bis. și regulamentulu pentru învățatori părintelu protopresviteru *Alesandru Ioanovicu* în *Jebel* până la indicatul termin.

Căpet, în 3. Iulia 1883.

Comitetulu parochialu.

In conțelegere cu Protopresviterulu tractualu.

În urmarea ord. Venerab. Consist. eparchialu din *Caransebeșu* dto 2. Iunie 1883. Nr. 312. școl. pentru îndeplinirea stațiunei învățatoresci din *Cebza*, comitatul *Torontalulu*, protopresviteratul *Ciacovei*, se escrie concurs cu termin de alegere pre Dumineca din 14. August 1883 st. v.

Emolumintele anuale împreunate cu acest post sunt: 1) Salariu în bani gata 420 fl. v. a. 2) Pentru lemne învățatoriu 40 fl. 3) Spese pentru conferință 10 fl. 4) Pășalū pentru scripturistica 10 fl. 5) Remunerațiune ca notariu a comitetulu parochialu 10 fl. 6) Pentru curățirea și încăldirea salei de învățământ 30 fl. 7) Lemne pentru încăldirea salei de învățământ 30 fl. 8) Patru jugere și jumătate pământu estravilan. 9) Dela înmormentări unde va fi poftitu 50 cr. v. a. 10) Cuartirū liberu constatatoriu din două chilii, bucătărie, grajd etc. și grădină de legumi în mărime de 800°. Acésta stațiune învățatorescă fiind de clasa primă, dela recurenți se recere se posedă calificațiune eminentă, avind a cunoșce și arta muziceii vocale, spre a puté instrua și conduce corulū vocalū deja esistente în comună.

Doritorii de a recurge la acésta stațiune învățatorescă sunt avisați ca pre lângă cele poftite în punctulū precedentu a-și instrua recursulu lorū conform prescrișlorū din stat. org. bis. și alu subșcerne M. O. D. adm. prot. *Paul Miulescu* în *Ciacova*, adresate cătră comitetulu parochialu din *Cebza*.

În fine comitetulu parochialu din *Cebza* ar dor oa competenți să se înfățișeze până la alegere în vre-o dumineca, sau serbatóre în comuna *Cebza*, spre a-și arăta desteritatea în cântarea bisericescă.

Petru înlesnirea călătoriei recurenților aștoru cari vor voi a-ne cereeta și vinu cu calea *Serbat* până la stațiunea *Zsibel*, comuna bis. din *Cebza* va trimite gratuit trăsură a colo și retourū, deca despre venire de timpuriu va fi de respectivulū avisat. *Cebza*, în 26. Iunie 1883.

În numele comitetulu parochialu.

Alesandru Bugarin, m. p.
președinte oom.

In conțelegere cu mine: **Paul Miulescu**, m. p. adm. protopresviteru și ases. consist.

Concursu de licitațiune minuedă.

Comitetul parochial gr. or. rom. din *Giula-germână*, cottul *Bichișu*, conform planulu și preliminarulu de spese, aprobat de venerabilul Consistoriu d. *Arad* din 28 Iuniu a. c. Nr. 1575, se escrie concurs de licitațiune publică minuedă, pentru ornarea bisricei din leuntru; și anume facerea iconostasulu, pardosirea cu marmore și pingarea ei cu prețul de estimare 6350 fl. v. a. carea licitare se va ține în localitatea școlei din loc la 29 August st. v. a. c.

Se avisază deci întreprindetorii aceia, cari vese a primi pre sine lucrul suspus pe terminulu țarit, provezuți cu vadiul de 10% a-se presenta la licitare, unde după licitarea efeptuită se va închea contractul, carele se va substerne Ven. Consistoriu spre aprobare.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile licitare se pot vedea la presidiul subsemnat.

Giula-germână, 18 Iuliu 1883.

Petru Biberea, m. p.
președ. com. par.

Iosif Ivan, m. p.
not. com. par.